

LBRIS

We know
books

Sub redacția
Prof. Dr. **Emanoil CEAUȘU**

Tratat de **BOLI INFECȚIOASE**

VOL. 2

**EDITURA MEDICALĂ
BUCUREȘTI 2022**

Cuprins

SEPSISUL – <i>Oana Săndulescu, Anca Streinu-Cercel, Adrian Streinu-Cercel</i>	773
INFECȚII ALE SISTEMULUI NERVOS	791
Encefalite infecțioase	791
Encefalite acute infecțioase – <i>Dragoș Ștefan Lazăr, Emanoil Ceaușu</i>	791
Encefalite acute infecțioase în funcție de etiologie – <i>Irina Ianache, Dragoș Ștefan Lazăr, Emanoil Ceaușu</i>	806
Encefalite postinfecțioase și postvaccinale – <i>Irina Ianache, Cristiana Oprea</i>	835
Meningite infecțioase – <i>Augustin Mircea Cupșa, Lucian Giubelan, Iulian Diaconescu</i> ..	851
Forme etio-clinice de infecții meningeale.....	870
Infecții localizate ale sistemului nervos central – <i>Simona Alexandra Iacob, Gabriel Iacob</i>	915
Abcesul cerebral	915
Epiemul subdural	934
Abcesul epidural (extradural) cranian	937
Abcesul epidural spinal	938
Abcese spinale intramedulare.....	942
Tromboflebite intracraniene supurate	942
Mielopatii infecțioase – <i>Inimioara Mihaela Cojocaru</i>	947
Aspecte generale.....	947
Mielopatii virale	958
Mielopatii bacteriene.....	967
Principii generale de tratament	975
Neuropatii infecțioase – <i>Inimioara Mihaela Cojocaru</i>	984
Neuropatii infecțioase virale	985
Neuropatii infecțioase bacteriene.....	1004
Neuropatii infecțioase parazitare.....	1014
Sindromul Guillain-Barré – <i>Inimioara Mihaela Cojocaru</i>	1023
Infecții la pacienții cu intervenții neurochirurgicale – <i>Simona Alexandra Iacob, Gabriel Iacob</i>	1050
INFECȚII ALE GLANDELOR ENDOCRINE – <i>Dan Niculescu, Cătălina Poiană</i>	1057
Infecțiile glandei hipofize	1057
Infecțiile glandei tiroide	1060
Tiroidita acută.....	1060
Tiroidita subacută	1062

Infecțiile glandelor suprarenale	1067
Tuberculoza suprarenală.....	1068
Sindromul Waterhouse-Friderichsen.....	1069
Infecțiile fungice ale suprarenalelor	1069
Infecția cu Cytomegalovirus a suprarenalelor	1070
INFECȚII OCULARE – <i>Maria-Alexandra Malciolu-Nica, Radu-Alexandru Malciolu, Mioara-Laura Macovei</i>	1073
Generalități	1073
Infecții de pol anterior	1074
Conjunctivitele	1074
Keratitele infecțioase	1078
Infecții și inflamații intraoculare	1086
Endoftalmitele	1086
Uveitele.....	1088
Infecțiile țesutului moale	1096
Orjeletul	1096
Chalazionul	1097
Celulita preseptală	1097
Celulita orbitară sau postseptală	1098
Dacriocistita.....	1100
INFECȚII ALE CAVITĂȚII ORALE, GĂTULUI ȘI CAPULUI – <i>Simona Mureșan</i>	1103
Infecții odontale și parodontale	1103
Infecții cervicofaciale	1106
Infecții cervicofaciale odontogene	1107
Infecții cervicofaciale neodontogene	1115
INFECȚII ALE TRACTULUI DIGESTIV	1119
Infecția cu <i>Helicobacter pylori</i> – <i>Ioan Alexandru Oproiu</i>	1119
Boli diareice infecțioase – Aspecte generale – <i>Cristina Popescu, Codruța Georgiana Carp, Alexandra Ciresă</i>	1127
Toxiinfecțiile alimentare – <i>Irina Magdalena Dumitru, Sorin Rugină</i>	1144
Botulismul – <i>Irina Magdalena Dumitru, Monica Muntean</i>	1157
Botulismul bioagresiv (terorist).....	1169
Dizenteria bacteriană – <i>Gheorghe Jugulete</i>	1171
Enterocolita cu <i>Escherichia coli</i> – <i>Mihaela Cătălina Luca</i>	1185
Enterocolita cu <i>Salmonella</i> – <i>Ion Ștefan</i>	1193
Enterocolita cu <i>Campylobacter</i> – <i>Ion Ștefan</i>	1196
Enterocolita cu <i>Yersinia</i> – <i>Ion Ștefan</i>	1199
Holera – <i>Simin-Aysel Florescu</i>	1201
Gastroenterite virale – <i>Dragoș Ștefan Lazăr, Emanoil Ceașu</i>	1212
Gastroenterita cu Rotavirus	1212
Gastroenterita cu Norovirus	1222
Gastroenterita cu Sapovirus	1228
Gastroenterita cu Adenovirus	1230
Gastroenterita cu Astrovirus	1232
Enterocolita cu fungi – <i>Mihaela Cătălina Luca, Irina Ianache</i>	1234

Enterocolita cu protozoare	1240
Enterocolita cu Giardia – <i>Mihaela Cătălina Luca</i>	1240
Enterocolita cu Cryptosporidium – <i>Mihaela Cătălina Luca</i>	1242
Enterocolita cu alte protozoare – <i>Irina Ianache, Emanoil Ceaușu</i>	1246
Dizenteria amibiană – <i>Simin-Aysel Florescu</i>	1265
Diareea călătorului – <i>Adriana Hristea</i>	1272
INFECȚII INTRAABDOMINALE	1283
Peritonite – <i>Monica Muntean</i>	1283
Peritonite primare	1283
Peritonite secundare și terțiare.....	1289
Peritonite secundare dializei peritoneale	1294
Supurații intraabdominale localizate	1297
Diverticulita – <i>Monica Muntean</i>	1297
Tiflita – <i>Monica Muntean</i>	1300
Apendicita – <i>Monica Muntean</i>	1302
Abcese parenchimotoase – <i>Irina Ianache, Monica Muntean</i>	1304
Infecții ale căilor biliare	1315
Colangita acută – <i>Mircea Beuran, Cezar Ionuț Ciubotaru</i>	1315
Colecistita acută – <i>Mircea Beuran, Valentina Mădălina Negoită</i>	1325
INFECȚII ALE TRACTULUI URINAR ȘI PROSTATEI	1333
Infecții ale tractului urinar – <i>Cristiana David, Ileana Peride, Andrei Niculae, Ionel Alexandru Checheriță</i>	1333
Prostatitele – <i>Petrișor Geavlete, Dragoș Georgescu, Bogdan Geavlete</i>	1364
INFECȚII CU TRANSMITERE SEXUALĂ	1381
Sifilisul – <i>Alexandra-Irina Butacu, George-Sorin Țiplică</i>	1381
Limfogranulomatoza veneriană – <i>Simona Roxana Georgescu, Mircea Ștefan Tampa, Vasile Benea</i>	1418
Infecțiile genitale cu Chlamydia trachomatis serotipurile D-K – <i>Simona Roxana Georgescu, Mircea Ștefan Tampa, Vasile Benea</i>	1426
Infecția anogenitală cu papillomavirusuri umane – <i>Alexandra-Irina Butacu, Mihaela Zaiț, George-Sorin Țiplică</i>	1435
Gonoreea – <i>Vasile Benea, Simona Roxana Georgescu, Mircea Ștefan Tampa</i>	1460
Vaginite – <i>Mihail Alecu, Gabriela Coman</i>	1481
Vaginoza bacteriană – <i>Gabriela Coman</i>	1481
Vaginita trichomoniazică – <i>Mihail Alecu</i>	1483
Vulvovaginita candidozică – <i>Mihail Alecu, Gabriela Coman</i>	1487
Balanita candidozică – <i>Mihail Alecu, Gabriela Coman</i>	1489
Infecția genitală cu virusul Herpes simplex – <i>Adelina-Maria Șendrea, Cristina Cucu, Carmen Maria Sălăvăstru, George-Sorin Țiplică</i>	1489
INFECȚIILE PELVISULUI FEMININ – <i>Monica Muntean</i>	1517
Infecțiile asociate sarcinii (intra-partum, post-partum, post-avort).....	1517
Infecțiile post-intervenției ginecologice	1521
Boala inflamatorie pelvină	1522

INFECȚII OSTEOARTICULARE – Florin Silviu Groșeanu, Ștefan Cristea.....	1525
Osteomielita.....	1525
Osteomielita acută hematogenă.....	1525
Osteomielita subacută hematogenă.....	1532
Osteomielita cronică.....	1533
Spondilodiscita.....	1537
Spondilodiscitele nespecifice.....	1540
Spondilodiscitele specifice.....	1541
Artrita infecțioasă.....	1544
INFECȚII ALE SISTEMULUI LIMFATIC – Stela Halichidis, Irina Ianache	1553
Limfadenopatia localizată și generalizată	1553
Limfangita.....	1561
INFECȚII ÎN SITUAȚII PARTICULARE	1567
Infecții la pacienții aspleniici sau cu hiposplenism – George Sebastian Gherlan	1567
Infecții la utilizatorii de droguri pe cale intravenoasă – Adrian Abagiu	1579
Infecții asociate dispozitivelor medicale – Lucian Negruțiu.....	1584

SEPSISUL

Oana Săndulescu, Anca Streinu-Cercel, Adrian Streinu-Cercel

Prezentare generală (definiții). Sepsisul este caracterizat printr-un răspuns generalizat și disproporționat al gazdei la prezența unei infecții, cu instalarea unei disfuncții de organ cu risc vital. Astfel, definiția actuală de sepsis, revizuită în 2016, presupune întrunirea a 2 criterii: *a)* infecție și *b)* disfuncție de organ la distanță (altul decât focarul infecțios inițial).

Pentru obiectivarea disfuncției de organ, definiția actuală Sepsis-3 propune utilizarea scorului SOFA [Sequential (Sepsis-related) Organ Failure Assessment], calculat pe baza parametrilor descriși în Tabelul I, care evaluează sistemele respirator, cardiovascular, nervos central, funcția hepatică, funcția renală și coagularea. Pentru diagnosticul de sepsis este necesară agravarea scorului SOFA cu cel puțin 2 puncte față de evaluarea inițială, de dinainte de debutul sepsisului. [1]. La pacienții fără comorbidități, scorul SOFA inițial se presupune a fi zero. Un scor SOFA ≥ 2 indică risc de mortalitate de circa 10%. [1]

TABELUL I Calculul scorului SOFA [Sequential (Sepsis-related) Organ Failure Assessment]

Sistem/Scor	0	1	2	3	4
Respirator					
PaO ₂ /FIO ₂ , mmHg (kPa)	≥ 400 ($\geq 53,5$)	300-399 (40-53,4)	200-299 (26,7-39)	100-199 (13,3-26,6) cu suport respirator	<100 (<13,3) cu suport respirator
Coagulare					
Trombocite $\times 10^3/\text{mm}^3$	≥ 150	100-149	50-99	20-49	<20
Funcție hepatică					
Bilirubină, mg/dl	<1,2	1,2-1,9	2,0-5,9	6,0-11,9	>12,0

TABELUL I Continuare

Cardiovascular					
	Presiunea medie arterială ≥ 70 mmHg	Presiunea medie arterială < 70 mmHg	Dopamină < 5 sau dobutamină indiferent de doză*	Dopamină 5,1-15 sau epinefrină $\leq 0,1$ sau norepinefrină $\leq 0,1^*$	Dopamină > 15 sau epinefrină $> 0,1$ sau norepinefrină $> 0,1^*$
Sistem nervos central					
Scor Glasgow coma scale	15	13-14	10-12	6-9	< 6
Funcție renală					
Creatinină, mg/dl	$< 1,2$	1,2-1,9	2,0-3,4	3,5-4,9	$> 5,0$
<i>sau</i>					
Diureză, ml/zi				< 500	< 200

* Dozele pentru agenții adrenergici sunt redată în $\mu\text{g}/\text{kg}/\text{min}$ pentru o durată minimă de o oră. (Tabel tradus și adaptat cu permisiunea Springer Nature Customer Service Centre GmbH: Springer, Intensive Care Med, Vincent J.L., Moreno R., Takala J., Willatts S., De Mendonça A., Bruining H., Reinhart C.K., Suter P.M., Thijs L.G., The SOFA – Sepsis-related Organ Failure Assessment – score to describe organ dysfunction/failure. On behalf of the Working Group on Sepsis-Related Problems of the European Society of Intensive Care Medicine, copyright 1996.) [2]

Deoarece răspunsul din sepsis al organismului gazdă este disproporționat față de injuria inițială, se instalează sindromul de răspuns inflamator sistemic (SIRS), fiind astfel angrenate mecanisme proinflamatorii și antiinflamatorii (*compensatory anti-inflammatory response syndrome – CARS*) prin sinteza în exces de citokine specifice. Întregul proces ia astfel proporții, ducând la instalarea unei disfuncții de organ la distanță față de situsul inițial de infecție. Această disfuncție de organ este determinată de procesul infecțios și nejustificată prin altă etiologie (insuficiența renală din boala cronică de rinichi nu reprezintă criteriu de sepsis, decât dacă funcția renală s-a deteriorat brusc, suplimentar, de exemplu prin mecanism de hipoperfuzie tisulară). Coexistența SIRS și CARS a fost definită ca sindrom de răspuns antagonic (*mixed antagonist response syndrome – MARS*).

Șocul septic constă în hipotensiune arterială refractară la echilibrarea hidrovolemică prin soluții cristaloidice. Pentru a întruni definiția de șoc septic hipotensiunea trebuie să fie indusă de sepsis și să nu aibă o altă etiologie.

Sindromul de disfuncție multiplă de organ (multiple organ dysfunction syndrome – MODS) și *sindromul de insuficiență multiplă de organ (multisystem organ failure – MSOF)* sunt caracterizate prin deteriorarea progresivă a homeostaziei organismului.

Istoric. Definiția anterioară a sepsisului presupunea doar existența unei infecții suspectate sau demonstrate și prezența SIRS [3], caracterizat prin două sau mai multe dintre următoarele criterii:

- febră ($>38^{\circ}\text{C}$) **sau** hipotermie ($<36^{\circ}\text{C}$);
- tahicardie (alură ventriculară $>90/\text{min}$);
- polipnee (frecvență respiratorie $>20/\text{min}$ **sau** $\text{PaCO}_2 < 32 \text{ mmHg}$);
- leucocitoză ($>12\ 000/\mu\text{l}$) **sau** leucopenie ($<4\ 000/\mu\text{l}$). [4,5]

În acest context, aproape orice infecție putea fi considerată „sepsis”, de exemplu o angină de etiologie bacteriană poate asocia febră și leucocitoză, situație în care vechea definiție ar fi putut clasifica ăronat simpla angină drept sepsis.

Din acest motiv, definiția a fost revizuită pentru a îngloba disfuncția de organ (care pe sistemul vechi era criteriu pentru „sepsis sever”). Mai mult decât atât, nici orice disfuncție de organ nu este neapărat criteriu de sepsis, de exemplu insuficiența respiratorie din infecțiile de tract respirator denotă o formă severă sau o complicație a pneumoniei, și nu sepsis.

În concluzie, elementul cheie din definiția sepsisului este reprezentat de răspunsul aberant **sistemic** al organismului la injuria infecțioasă, și anume de o disfuncție de organ la distanță față de focarul septic inițial.

Etiologie. Etiologia sepsisului este, prin definiție, infecțioasă, sepsisul putând fi determinat de orice agent patogen bacterian, fungic, viral, dar și de paraziți, protozoare. Totodată, sepsisul poate apărea ca urmare a răspunsului disproporționat al organismului gazdă la eliberarea în circulația sistemică a unei cantități de endotoxine bacteriene, cel mai frecvent fiind vorba despre lipopolizaharidele din componența peretelui bacililor Gram negativi. [6]. Este deosebit de importantă orientarea promptă înspre un diagnostic etiologic sau măcar spre natura agentului infecțios, deoarece șansa de supraviețuire depinde în mod direct de începerea unei terapii adecvate încă din prima oră de la diagnosticare sau de la instalarea șocului. Astfel, este necesară investigarea pacientului în vederea identificării unui focar infecțios, a porții de intrare și implicit a stabilirii etiologiei (bacteriene, fungice etc.).

Epidemiologie. Epidemiologia sepsisului se suprapune peste epidemiologia agentului etiologic. Sursa de infecție, calea de transmitere și receptivitatea populației sunt caracteristice fiecărei specii bacteriene, fungice, virale etc. în parte. Incidența sepsisului este raportată ca fiind 436 per 100 000 de locuitori în SUA [7], însă diferă în funcție de localizarea focarului infecțios inițial. O meta-analiză a ierarhizat focarul infecțios inițial ca fiind în principal respirator, urmat de intraabdominal, altele, urinar, țesuturi moi, cateter intravenos (i.v.). [8]

Totodată, incidența sepsisului este mai mare la pacienții vârstnici [9], tarați, cu multiple comorbidități, precum și la pacienții cu status post-splenectomie, alte deficite de sistem imun, tratament imunosupresor sau alți factori specifici de risc.

Patogenie. Organismul uman are la dispoziție o multitudine de mecanisme pentru controlul infecțiilor. După contactul cu microorganismul cauzal, inițial este activat un status proinflamator, care în etapa precoce constă în activarea SIRS, în speță febră, leucocitoză, tahicardie, polipnee. Acest status proinflamator stă sub semnul *tumor necrosis factor* (TNF) și al interleukinelor (IL)-1 (în special IL-1 β) și IL-12, și este rapid contrabalansat de răspunsul antiinflamator caracterizat prin IL-4, IL-6, IL-10, IL-13, IL1Ra, *transforming growth factor* (TGF)- β și al altor citokine. [8]. Eliberarea în exces a acestor mediatori pro- și antiinflamatori a fost denumită sugestiv „furtuna de citokine” (*cytokine storm*).

Sepsisul constă în perturbarea echilibrului dintre aceste două tipuri de răspuns la infecție, adesea cu accentuarea, în mod paradoxal, a statutului antiinflamator [8], și cu așa-numita pareză imună [10], care permite accelerarea procesului de invazie microbiană, cu eliberarea de toxine (de exemplu, superantigene pentru bacteriile Gram pozitive, lipopolizaharide pentru bacili Gram negativi), care amplifică răspunsul gazdei la injurie și pot induce inclusiv instalarea insuficienței de organ la distanță, prin mecanism de vasoconstricție a vaselor mici de la nivel visceral.

Tot în cadrul răspunsului de fază acută, alături de mecanismele specifice antimicrobiene și antiinflamatorii, au fost descrise și mecanisme de termoreglare, modificări hemodinamice cu scăderea rezistenței vasculare sistemice, status procoagulant (care, pe de o parte, limitează progresia procesului infecțios, dar, pe de altă parte, poate fi factor cauzal al insuficienței de organ), activare plachetară cu potențială coagulare intravasculară diseminată și un răspuns metabolic care menține sau crește glicemia (pentru a asigura nutriția celulară) și care pune la dispoziție ficatului aminoacizii necesari sintetizării proteinelor de fază acută și gluconeogenezei. [8]

Sepsisul antamează totodată și o pleiadă de modificări neuroendocrine, dintre care cele mai bine descrise sunt CIRCI (*critical illness-related corticosteroid insufficiency* – insuficiență corticosteroidiană asociată patologiilor cu status critic) prin mecanism de epuizare a axei hipotalamo-hipofizaro-suprarenale, statusul hiperglicemic și disfuncția tiroidiană, prin dereglarea axei hipotalamo-hipofizaro-tiroidiene. [11]

Clinică. Sepsisul nu prezintă un tablou clinic clasic care să poată fi categorisit ca fiind forma obișnuită de boală și respectiv diferențiat de forme ușoare sau severe, forme atipice etc.

Manifestările clinice sunt dominate de procesul infecțios inițial, cu agravare progresivă sau bruscă, însoțită de SIRS, și de instalarea disfuncției/insuficienței de organ, iar tabloul poate fi diferit în funcție de caracteristicile pacientului. De exemplu, un pacient cu o vârstă înaintată poate fi mai puțin reactiv, cu omiterea febrei din tabloul clinic, pe când

la copii polipneea și tahicardia pot fi răspunsuri obișnuite la infecție și nu neapărat elemente înalt predictive pentru SIRS. [8]. Totodată, existența comorbidităților poate dicta evoluția, localizarea focarului infecțios inițial, poarta de intrare, agentul patogen probabil (de exemplu, la un pacient splenectomizat sunt mai frecvente infecțiile cu germeni încapsulați, precum pneumococul, meningococul sau *Haemophilus influenzae*, motiv pentru care este recomandată profilaxia prin vaccinare la această categorie de pacienți). Prezența unui deficit imun preexistent poate, de asemenea, să favorizeze dobândirea unei infecții, transformarea acesteia în sepsis sau prognosticul și supraviețuirea.

Anamneza și examenul clinic sunt extrem de importante deoarece pot contribui la stabilirea focarului infecțios inițial și a porții de intrare, informații care pot permite orientarea spre o anumită etiologie și instaurarea unui tratament adecvat, dar și evaluarea riscului de transmitere și implicit a contagiozității pacientului în vederea implementării de măsuri de precauție suplimentare față de cele universale (Purtarea de mănuși, mască, ochelari de protecție sau chiar costum complet, în funcție de gradul de risc al agentului patogen suspiciat).

Complicații. Prin definiție, sepsisul în sine reprezintă o complicație a unui proces infecțios. Prin răspunsul aberant sistemic al organismului, pot fi afectate mai multe aparate și sisteme (de exemplu, prin mecanism de hipoperfuzie), cu instalarea MODS/MSOF și cu creșterea semnificativă a riscului de deces.

O meta-analiză a ierarhizat situsul insuficienței principale de organ din cadrul sepsisului, rețeaua vasculară fiind printre primele afectate, cu instalarea hipotensiunii, fiind urmată de sistemul renal (oligurie/anurie cu retenție azotată), nervos central (confuzie, agitație, obnubilare, encefalopatie), respirator (insuficiență respiratorie cu necesitatea ventilației asistate), hematologic (anemie severă, neutropenie, trombocitoză/trombopenie), hepatic (coagulopatie, icter și, mai rar, insuficiență hepatică francă), imun (disfuncție imună cu facilitarea reactivării infecțiilor virale latente) [8], metabolic (hiperglicemie, acidoză metabolică), tulburări de coagulare (status procoagulant, coagulare intravasculară diseminată, fibrinoliză) etc.

Evoluție și prognostic. Evoluția și prognosticul imediat al sepsisului depind în mod esențial de natura agentului etiologic și de localizarea și natura focarului infecțios inițial și a porții de intrare. De exemplu, în sepsisul de etiologie bacteriană, prognosticul este rezervat în absența diagnosticării rapide însoțite de izolarea agentului patogen și de începerea promptă a tratamentului antimicrobian adecvat. În șocul septic, datele din literatură arată faptul că riscul de deces crește cu 7,6% cu fiecare oră după instalarea hipotensiunii și până la începerea unui tratament etiologic corect [12], prima oră după diagnosticarea sepsisului fiind denumită